

melyek a mások által való nevelést különböző okoknál fogva lenyűgözik, ezért az össznevelés köre sokkal tágabb, eredményei hasonlíthatatlanul nagyobbak lehetnek. Az eszmény itt abban áll, hogy minél több ember legyen értékes egyéniség, minél többen tartozzanak a társadalom *élite*-jének csoportjába.

A feminizmusért lelkesedő, de a végleteket egyáltalában nem hajszoló szellemben van megírva a nők erkölcsi neveléséről szóló fejtegetés. Az *erkölcsi orthopaedia* című fejezet pedig hangsúlyozza, hogy az erkölcsileg abnormis vagy beteg gyermekeket különös figyelemben kell a társadalomnak részesíteni. A pædagiában s a törvénytudomány előtt a pszichologus-orvos a jövőben elsőrendű szerepet van hivatva betölteni. A fiatalok büntetéseik részére tudvalevőleg máris vannak külön gyermekbiróságok, de szükség van még a mostaninál nagyobb számú javítóintézetre, kórházra, a gyógyíthatatlanok számára pedig menedékhelyekre.

Leclère műve igen magas szempontból vizsgálja az erkölcsi nevelés nagy problémáját s tárgyának lehetőleg minden vonatkozását szemügyre veszi. Ez a magas szempont biztosítja fejtegetései színvonalának emelkedettségét. Mint a nevelői hivatásért őszintén lelkesedő pædagogus tág perspektívát tár fel előttünk és nemes eszményi célokat tűz elének evvel a könyvével, melynek minden sorát az a meggyőződés hatja át, hogy a filozófiailag képzett pædagogusra fontos szerep vár a társadalmi jóllét megteremtésének nagy munkájában.

Dr. Nagy József.

*

Wetekamp: Selbstbetätigung und Schaffensfreude in Erziehung und Unterricht. Mit besonderer Berücksichtigung des ersten Schuljahres von Professor W., Direktor des Werner-Siemens-Realgymnasiums zu Schöneberg. Berlin. Zweite stark vermehrte Auflage nebst einem Anhang: wie ich die Idee der Selbstbetätigung in 1½ jähriger Schularbeit durchzuführen suchte, von Paul Bechert Vorschullehrer. Und 16 Tafeln. Druck und Verlag von B. G. Teubner in Leipzig 1911.

E könyv első sorban ama tapasztalatokról számol be, amelyeket szerzőnk az önműködés gyakorlásával — melyet ő «Werkunterricht»-nek nevez el — a berlini Siemens Werner után elnevezett realgimnáziumon az 1904—1906-diki években ért el. Ezen iskola most egyelőre két osztályból és három előkészítő osztályból áll. Az intézet élén Wetekamp áll, ki a fentemlített műnek szerzője is.

Wetekamp mindenekelőtt elítéli azon szülők eljárását, kik gyermekeiket még iskolaköteles koruk előtt olvasni, írni és számolni tanítják és így a nyilvános iskola tanítását megelőzik. De hogyan

hidalható át az iskola és az otthon között való átmenet? — kérdezi már most a szerző. Maguk a gyermekek adják meg erre a legjobb útmutatást; csak azt kell leginkább a gyermekeknél megfigyelni, ami náluk sohasem nyugszik, t. i. a száját és a kezeket. Tehát első sorban ezen körülményt kell tekintetbe venni a főntemlített átmenetnél. Így szerzőnk nagyon kikel az ellen, hogy a gyermekeket összetett kezekkel hagyjuk ülni az iskolában, ami természetellenes és így egészségellenes is; a gyermekeknek nagy kín, ha folytonosan hallgatniok és a tanítást figyelemmel kell kísérniök, azért a legtermészetesebb az volna, hogy a tanuló kérdezzen, a tanítók pedig ezen kérdésekre feleljenek.

Szerzőnk tanítási módját a következőkben foglalja össze: A gyermekeket, amennyire csak lehetséges, önműködésre kell serkenteni és a szótudás mellett a tapintási és izomérzék különös ápolása által a tárgy tudást és ezáltal a valódi szemléltetést is elő kell segíteni.

Wetekamp ezen módszerével szép sikert is ért el, amit a könyvben közölt hírneves pädagogusoktól és érdekelt szülőktől származott hálalevelek is bizonyítanak.

A könyv végén Bechert Pál, a Siemens Werner előkészítő iskolának egyik tanára, részletesen beszámol az iskolában dívó módszer eredményéről, melyet a szerző a könyvhöz csatolt 16 illusztráció segítségével még világosabbá tesz.

Téri József.

*

Offner: Die geistige Ermüdung. Berlin, 1910. 88. lap.

Ez a kis összefoglaló munka kitünő szolgálatot tesz annak, aki a szellemi kifáradás szolgálatára és mérésére vonatkozó munkálkodásokat s ezekből folyó pädagogiai következtetéseket megismerni akarja.

Szerző először is kimutatja, hogy a szellemi kifáradás a testi kifáradással teljesen analog folyamat; azután pedig a physiologiai és psychologiai vizsgálati módszerekkel foglalkozik. Minket azonban inkább e vizsgálati eredmények pädagogiai értékelése érdekel.

Először is fontos szerepet játszik a szellemi kifáradásban az életkor. A pubertás korában pl. a szellemi kifáradóképesség tetemesen növekszik, célszerű tehát ez időszakban a tanulók szellemi munkáján könnyíteni. Miután a pubertás kora a két különböző nemnél különböző idősakra esik, a koedukáció e korban nem helyeselhető. A tanórák általában túl hosszúak; nincs racionális ok arra, hogy egy tanóra épen 60 percig tartson, 40 perc Offner szerint nagyon is elég. Az utolsó vagyis 5-ik óra egy tanítási napban a szellemi munkaképesség szempontjából úgyszólván teljesen értéktelen. Az egyes tan-